

Konservativ comeback

► De nya moderaterna gick hem på bred front. Men vad skiljer dem från de gamla moderaterna och vilka ideologiska strömningar flödar genom deras politiska budskap?

Med hjälp av filosofen Torbjörn Tännsjö och Mattias Svensson, "fellow" på den liberala tankesmedjan Timbro, tittar vi närmare på valets stora segrare.

■ **BUDSKAPET OM "DE NYA MODERATERNA"** har genomsyrat hela valrörelsen och Fredrik Reinfeldt har lanserat sig som ledare för ett nytt arbetarparti. Hela upplägget förmedlar en känsla av ett radikalt brott med det förflutna. Men vart har kursändringen fört moderaterna? Enligt filosofen Torbjörn Tännsjö har partiet återigen landat i raka motsatsen till radikalt tänkande, nämligen i konservatismen.

Torbjörn Tännsjö: – Nu finns det två stora konservativa partier i Sverige: moderaterna och socialdemokraterna. Alldeles klart finns det en uppslutning kring det system vi har.

Mattias Svensson: – Det finns ett klart konservativt drag i att man är väldigt försiktiga med att förändra någonting – Reinfeldts trygga förändringar.

Båda är därmed eniga om att konservatismen – i bemärkelsen att man värnar om det som är väl etablerat – är en bärande attityd hos valets stora vinnare. Men återgången till konservatismen innebär också ett brott med det förflutna.

TT: – Det är ett annat samhällssystem de försvarar i dag än såg på 50-talet. Hela den här välfärdsstaten fanns ju inte då.

MATTIAS SVENSSON MENAR DESSUTOM att det finns en egalitär och socialteknokratisk attityd. Han ser bland annat de nya moderaternas chefsideolog Anders Borg som en modern arvtagare till makarna Myrdal.

MS: – Det är ju en svängning till ett perspektiv som moderaterna tidigare varit ganska främmande för.

Men finns det då några särskilda politiska filosofer som kan ha inspirerat till den nya politiken? Det visar sig vara långt ifrån någon enkel fråga.

TT: – Vår politiska tradition är mer pragmatisk och antiintellektuell om man ska sätta det på sin spets. Väldigt lite idétradition har medverkat till att förändra svensk partipolitik överhuvudtaget och moderaterna i synnerhet.

MS: – Det är inte en djupgående ideologisk förändring, snarare en förskjutning mot mainstream akademi med typiska moderna välfärdsstatliga filosofer som John Rawls.

DET VERKAR SÅLEDES som om fokus ligger på praktisk politik, snarare än

► **Moderaterna är lite mindre kommunistiska och socialdemokraterna är mindre liberala.**

på högtflygande visioner. I det avseendet är både professor Tännsjö och Timbromedarbetaren Svensson överens om att moderaternas förändring inte är ideologiskt driven. På senare år har de snarare lämnat det ideologiska perspektivet bakom sig.

MS: – Moderaterna var ett parti som flörtade väldigt kraftigt med de liberala idéerna. Men för att använda en metafor, blev det aldrig mer än en kostym som aldrig satt speciellt bekvämt. Och vad Fredrik Reinfeldt har gjort är att konstatera att kostymen inte passar, så nu har man tagit på sig mjukisbyxorna och släppt ut magen igen. Man ifrågasätter inte, utan man kramar välfärdsstaten.

TT: – Den nyliberala svängen var ju klart inspirerad av politisk filosofi. Men även då var det ganska olika strömningar, dels den genuint nyliberala rättighetstraditionen från Robert Nozick, dels en mera utilitaristisk skolboksidé om den fria marknaden.

MEN DEN LIBERALA FLÖRTEN fick ett alltför högt pris röstmässigt och var dessutom aldrig förankrad bland partiets politiker på kommun- och landstingsnivå. Numera befinner sig partiet i en pragmatisk tradition som mer förvaltar än förändrar.

TT: – Den svenska medelklassen, även de som bor i Danderyd, är på något vis insocialiserade i det här systemet. Jag tror inte att de själva skulle vilja ha ett amerikanskt system där de måste betala höga skolväxter.

MEN ÄVEN OM KONSERVATISMEN har blivit dominerande i moderat politik så ser Mattias Svensson några områden där Fredrik Reinfeldt faktiskt har drivit partiet i liberal riktning. När det gäller homosexuellas rättigheter och invandringen har han brutit med traditionen. Reinfeldt röstade som en av två moderater för partnerskapslagen, och han var med när moderaterna övergav samarbetet med socialdemokraterna om invandrings- och flyktingpolitiken.

MS: – På sådana områden har han intagit klassiskt liberala ståndpunkter i högre grad än sina företrädare.

Även när det gäller en sådan profilfråga som skatter ser han en förändring. Reinfeldt är enligt Mattias Svensson den första partiledare som ställt en tydlig besparing på bidrag mot en skattesänkning. Det är ett starkare ideologiskt ställningstagande för att det ska bli ökade skillnader mellan att arbeta och att inte arbeta än vad företrädare som Bo Lundgren och Carl Bildt tog. Däremot är han skeptisk till att den kopplingen bara gäller för låg- och medelinkomsttagare. I det avseendet ser han ett det finns fog när socialdemokraterna säger att moderaterna för en extremare klasspolitik.

MS: – Till de egna väljarna ökar man statsutgifterna och behåller de höga skatterna. Så du har en tudelning där friheten gäller väsentligen andra än moderaternas väljargrupper. Det är också klassiskt: Att man göder de egna.

Då kommer vi in på vilka som är moderata väljare. Är det så att de nu har blivit ett arbetarparti?

TT: – Nej. De har tagit litet grann av en sorts medelklass inom arbetarrörelsen, men det är inget genombrott inom LO-grupperna. Men i en annan mening är de ett arbetarparti: De arbetandes parti.

Anledningen till att retoriken om ett nytt arbetarparti inte fått fullt genomslag ser både Tännsjö och Svensson som ett uttryck för traditionens prägel. De allra flesta tillstår efter känslomässiga skäl och en känsla av tillhörighet. Man är antingen moderat eller socialdemokrat.

FÖR MODERATERNA FINNS DET OCKSÅ ett problem med växtvärk. Efter den makalösa ökningen med över tio procent på riksplånet står Fredrik Reinfeldt inför utmaningen att hålla ihop partiet.

TT: – Han var väldigt ivrig med att framhålla att alla nytillkomna moderater ska känna sig hemma. Det här gamla vanliga snobberiet och föraktet för vanligt folk som finns i Djursholm kan bli ett problem för dem.

Avslutningsvis välkomnar Torbjörn Tännsjö moderaternas kursändring mot konservatism, medan Mattias Svensson är kritisk. Frågan är hur partiets politik utvecklas framöver.

TT: – Det är klart att det finns en skillnad mellan blocken: Moderaterna är lite mindre kommunistiska och socialdemokraterna är mindre liberala. Men just i dag finns där ingen avgrundsskillnad.

JOAKIM BRÖMS
joakim.broms@tdtidning.se

► RAWLS

■ John Rawls (1921-2002), amerikansk filosof, ses som en av socialliberalismens främsta moderna teoretiker. Utvecklade kriterier för ett rättvist ordnat samhälle i sitt mest kända verk En teori om rättvisa.

► NOZICK

■ Robert Nozick (1938-2002), amerikansk filosof, var ursprungligen socialist men kom senare att försvara kapitalismen. Han ansåg att omfördelning av välfärd var moraliskt förkastligt och var en stark kritiker av välfärdsstaten. Skrev Anarki, stat och utopi (1974) som var ett svar på John Rawls teori.

■ Mattias Svensson är statsvetare och "fellow" vid Timbro idé.

■ Torbjörn Tännsjö är professor i filosofi vid Stockholms universitet.